

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ТА ПРИМУСОВЕ ЛІКУВАННЯ^[1]

Пост. ПВСУ від 3 червня 2005 р. № 7 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» // ВВСУ. — 2005. — № 6. — С. 5—10

Помилкове визнання наркоманії хворобою, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, та застосування примусового лікування від цього захворювання на підставі ст. 96 КК України потягло зміну судового рішення

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 22 травня 2007р. //ВВСУ. — 2007. — № 6. — С. 21

(витяг)

Ленінський районний суд м. Харкова вироком від 3 жовтня 2006 р. засудив Б. за ч. 1 ст. 309 КК на один рік шість місяців обмеження волі та на підставі ст. 96 цього Кодексу застосував до засудженого примусове лікування від наркоманії.

В апеляційному порядку справа не розглядалася.

Б. визнано винним у тому, що він 9 серпня 2006 р. придбав на ринку в не встановленої слідством особи десять таблеток лікарського препарату «Трай- фед», перевіз його за місцем свого проживання і незаконно виготовив із нього психотропну речовину — метамфетамін (первітин), що у перерахунку на суху речовину становило 0,2113 грама, та зберігав її без мети збуту. Того ж дня працівники міліції виявили та вилучили в Б. вказану психотропну речовину.

У касаційному поданні перший заступник прокурора Харківської області, посилаючись на неправильне застосування до засудженого кримінального закону, порушив питання про зміну вироку — виключення з нього рішення про застосування до Б. на підставі ст. 96 КК примусового лікування від наркоманії.

Перевіривши матеріали справи та обговоривши наведені у поданні доводи, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України дійшла висновку, що воно підлягає задоволенню з таких підстав.

Висновки суду про винність Б. у вчиненні ним злочину, за який його засуджено, відповідають фактичним обставинам справи і підтвержені перевіреними в ній та викладеними у вирокі доказами. Дії засудженого кваліфіковано за ч. 1 ст. 309 КК правильно. Призначене йому покарання відповідає вимогам закону та є справедливим.

Разом з тим, суд неправильно застосував до Б. примусове лікування від наркоманії.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 96 КК примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Згідно з роз'ясненнями, що містяться у п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 7 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування», наркоманія є соціально небезпечним захворюванням і до хвороб, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, не належить.

Виходячи з наведеного колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України вирок Ленінського районного суду м. Харкова від 3 жовтня 2006 р. змінила, виключивши з нього рішення суду про застосування до Б. на підставі ст. 96 КК примусового лікування від наркоманії. У решті вирок залишено без змін.

Відповідно до ч. 1 ст. 96 КК України примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання до осіб, які вчинили злочин та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 15 травня 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах //Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 43—44

(витяг)

Вироком Любешівського районного суду Волинської області від 28 вересня 2006 р. Ч., не судимого, на підставі ст. 89 КК України засуджено за ч. 1 ст. 115 КК України на 15 років позбавлення волі.

На підставі ст. 96 КК України до засудженого застосовано примусове лікування від алкоголізму.

В апеляційному порядку справа не переглядалась.

Ч. засуджено за те, що він 2 червня 2006 р. о 14 год., перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння у власному будинку і на його подвір'ї в с. Залізниця Любешівського району Волинської області, під час конфлікту зі своєю ма-тір'ю Ч. Г. з метою вбивства наніс їй множинні удари руками, ногами і дере-в'яною палицею у життєво важливі органи, внаслідок чого потерпіла помер-ла на місці події.

У касаційному поданні прокурора, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, порушене питання про зміну зазначеного вироку у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону, а саме — примусового лікування від алкоголізму.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, думку прокурора про необхідність виключення з вироку суду вказівки про застосування до Ч. примусового лікування від алкоголізму, перевіривши матеріали кримінальної справи і обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів вважає, що подання підлягає задоволенню.

З матеріалів справи вбачається, що Ч. обґрунтовано засуджений за умисне вбивство Ч. Г., що у поданні не оспорується.

Вважати, що судом неправильно застосований кримінальний закон або що призначена Ч. міра покарання не відповідає ступеню тяжкості вчиненого злочину та особі засудженого, немає підстав.

Водночас суд неправильно застосував щодо Ч. примусове лікування від алкоголізму за місцем відбування покарання.

Відповідно до ч. 1 ст. 96 КК України примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили злочин та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Згідно з «Основами законодавства України про охорону здоров'я» від 19 листопада 1992 р. хронічний алкоголізм до таких хвороб не належить і є соціально небезпечним захворюванням.

Отже, суд не мав законних підстав для призначення засудженому примусового лікування. Тому зазначене рішення районного суду підлягає виключенню з вироку.

Керуючись статтями 394—396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України касаційне подання прокурора, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, задовольнити.

Вирок Любешівського районного суду Волинської області від 28 вересня 2006 р. щодо Ч. змінити, виключити із зазначеного вироку суду рішення про застосування на підставі ст. 96 КК України до Ч. примусового лікування від алкоголізму за місцем відбування.

В іншій частині вирок залишити без змін.

З вироку виключено рішення суду про застосування до засудженого примусового лікування від алкоголізму на підставі ст. 96 КК України за місцем відбування покарання

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 22 березня 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 45—46

(витяг)

Вироком Судакського міського суду АРК від 30 серпня 2006 р. Ч. засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України на 3 роки позбавлення волі.

На підставі ст. 96 КК України до Ч. застосовано примусове лікування від алкоголізму за місцем відбування покарання.

В апеляційному порядку справа не розглядалася.

Ч. визнано винним у тому, що він, охороняючи домоволодіння Л., розташоване на ділянці № 53 в садівницькому товаристві «Сонячна долина» у м. Судак, з жовтня 2004 р. по 15 березня 2005 р. проникав до помешкання потерпілої, пошкодивши вхідні двері. Викрав її

майно на загальну суму 22 561 грн.

У касаційному поданні прокурор порушив питання про зміну вироку що-до Ч. у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону, оскільки, на його думку, суд безпідставно застосував до засудженого примусове лікування від алкоголізму.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, міркування про-курора, який просив задовольнити касаційне подання та виключити з вироку рішення про застосування до Ч. примусового лікування від алкоголізму за місцем відбування покарання, перевіrivши матеріали справи й обговори-вши доводи касаційного подання, колегія суддів вважає, що воно підлягає за-доволенню на таких підставах.

Висновок суду про винність Ч. у вчиненні зазначеного у вироку злочину та кваліфікація дій засудженого за ч. 3 ст. 185 КК України є правильними і не оспорюються прокурором.

Покарання засудженому призначено з дотриманням вимог ст. 65 КК України.

Водночас з тим висновок суду про застосування до Ч. примусового ліку-вання від алкоголізму за місцем відбування покарання не ґрунтується на за-коні, у зв'язку з чим вирок у цій частині підлягає зміні.

Відповідно до диспозиції ст. 96 КК України, керуючись з комплексним аналізом інших норм законодавства України, примусовому лікуванню на під-ставі ст. 96 КК України підлягають незалежно від призначеного покарання лише особи, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, проте алкоголізм до цих хвороб не належить.

Таким чином, рішення суду про застосування до Ч. примусового ліку-вання від алкоголізму за місцем відбування покарання підлягає виключенню з вироку.

На підставі наведеного та керуючись статтями 395, 396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України касаційне подання прокурора задовольнила.

Вирок Судакського міського суду АРК від 30 серпня 2006 р. щодо Ч. змінила, виключила з нього рішення про застосування до засудженого на підставі ст. 96 КК України примусового лікування від алкоголізму за місцем відбування покарання.

Стаття 96 КК України передбачає застосування примусового лікування до осіб, які вчинили злочин та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб

Ухвала спільного засідання Судової палати у кримінальних справах і Військової судової колегії Верховного Суду України від 27 квітня 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 4(6). — С. 43—45

(витяг)

Вироком Куйбишевського районного суду м. Донецька від 30 грудня 2004 р. Ш., раніше неодноразово судимого, останній раз 25 жовтня 1999 р. за ч. 3 ст. 140, ст. 17, ч. 2 ст. 141 КК України на 5 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю; звільненого 20 листопада 2002 р. умовно-достроково на 1 рік 7 місяців 7 днів, — засуджено за ч. 3 ст. 289 КК України на 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю; за ч. 2 ст. 185 КК України на 3 роки позбавлення волі, на підставі ст. 70 КК України на 10 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю, і на підставі ст. 71 КК України до призначеного покарання частково приєднано невідбуту частину покарання за попереднім вироком від 25 жовтня 1999 р. й остаточно визначено за сукупністю вироків 10 років 3 місяці позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю.

Також на підставі ст. 96 КК України Ш. призначено примусове лікування від алкоголізму.

Ухвалою колегії суддів судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Донецької області від 25 лютого 2005 р. зазначений вирок залишено без зміни.

У касаційному порядку справа не розглядалася.

Постановою Куйбишевського районного суду м. Донецька від 2 березня 2004 р. зазначений вирок було приведено у відповідність до змін, внесених у ст. 289 КК України, дії Ш. перекваліфіковано з ч. 3 ст. 289 КК України на ч. 2 ст. 289 КК України, зменшено покарання до 8 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю. На підставі ст. 70 КК України за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 289 та ч. 2 ст. 185 КК України, Ш. призначено покарання 8 років позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю, а на підставі ст. 71 КК України остаточно визначено за сукупністю вироків 8 років 3 місяці позбавлення волі з конфіскацією всього майна, яке є його особистою власністю.

Ш. визнано винним у тому, що він 26 січня 2003 р. біля будинку по вул. Васнецова у м. Донецьку таємно викрав із належного ДВАТ «Трест Донецькшахтобуд» автомобіля ВАЗ-2107 автомагнітолу вартістю 854 грн 48 коп. Крім того, цього самого дня Ш. незаконно заволодів цим автомобілем, завдавши ДВАТ «Трест Донецькшахтобуд» значної матеріальної шкоди на суму 17 225 грн 3 коп.

У клопотанні засуджений Ш., не оспоряючи доведеність вини і правильність кваліфікації своїх дій, просить пом'якшити призначене йому покарання та виключити з вироку застосування до нього примусового лікування від алкоголізму.

Поданням п'яти суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України клопотання засудженого Ш. підтримано частково. На думку суддів, судові рішення підлягають зміні з виключенням із них застосування до Ш. на підставі ст. 96 КК України примусового лікування від алкоголізму.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, заступника Генерального прокурора України, який підтримав клопотання частково, перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи клопотання й подання судді Судової палати у кримінальних справах та Військової судової колегії вважають, що клопотання Ш. підлягає частковому задоволенню на таких підставах.

Стаття 96 КК України передбачає застосування примусового лікування до осіб, які вчинили злочин та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Відповідно до роз'яснень п. 24 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» № 7 від 3 червня 2005 р. і положень міжнародно-правових актів алкоголізм є соціально небезпечним захворюванням і до хвороб, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб, не належить.

За таких обставин із судових рішень підлягає виключенню застосування до Ш. примусового лікування від алкоголізму.

Що стосується клопотання про пом'якшення Ш. покарання, то відповідно до вимог ст. 400⁴ КПК України підставами для перегляду судових рішень у порядку виключного провадження є: нововиявлені обставини, неправильне застосування кримінального та істотне порушення вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судового рішення.

Як убачається з постановлених судових рішень, суд призначив Ш. покарання згідно з вимогами ст. 65 КК України.

Питання пом'якшення обраного судом покарання не є предметом розгляду в порядку виключного провадження.

На підставі наведеного, керуючись статтями 404⁴, 404¹⁰ КПК України, Верховний Суд України клопотання засудженого Ш., внесене на розгляд за поданням п'яти суддів, задовольнив частково.

Вирок Куйбишевського районного суду м. Донецька від 30 грудня 2004 р. та ухвалу апеляційного суду Донецької області від 25 лютого 2005 р. щодо Ш. змінив, виключив із судових рішень застосування до нього на підставі ст. 96 КК України примусового лікування від алкоголізму.

Суд необґрунтовано застосував до засудженої примусове лікування від наркоманії в місцях позбавлення волі на підставі ст. 96 КК України

Ухвала колегії суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 22 травня 2007 р. — Судова практика у кримінальних справах //Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 4(6). — С. 45—46

(витяг)

Вироком Свердловського міського суду Луганської області від 19 вересня 2006 р. Т., раніше судиму 29 червня 2006 р. за ч. 1 ст. 309 КК України на 1 рік обмеження волі зі звільненням від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком на 1 рік, засуджено за ч. 2 ст. 309 КК України на 2 роки 6 місяців позбавлення волі.

На підставі статей 71, 72 КК України до призначеного покарання за цим вироком приєднано невідбуту частину покарання за попереднім вироком від 29 червня 2006 р. і визначено Т. остаточне покарання у виді позбавлення волі строком на 2 роки 9 місяців.

Відповідно до ст. 96 КК України до Т. застосовано примусове лікування від наркоманії в місцях позбавлення волі.

В апеляційному порядку вирок щодо Т. не переглядався.

Згідно з вироком суду Т. визнано винуватою і засуджено за те, що вона у червні 2006 р. біля цвинтаря у м. Свердловську Луганської області умисно, повторно, незаконно, без мети збуту назбирала особливо небезпечний наркотичний засіб — маріхуану (каннабіс), який незаконно зберігала за місцем свого проживання.

7 липня 2006 р. під час обшуку працівниками міліції у Т. було виявлено та вилучено цей наркотичний засіб, сухий залишок якого становив 11,35 г.

У касаційному поданні прокурор, не оспорюючи обґрунтованості висновоків суду про винуватість засудженої та призначеної їй міри

покарання, вважає, що судові рішення щодо Т. підлягає зміні у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону. Просить виключити з вироку рішення суду про застосування до засудженої ст. 96 КК України.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, пояснення прокурора, який підтримав касаційне подання, перевіrivши матеріали справи та обговоривши наведені у поданні доводи, колегія суддів вважає, що воно підлягає задоволенню на таких підставах.

Висновки суду щодо винуватості Т. у вчиненні злочину, за який її засуджено, ґрунтуються на сукупності зібраних у справі доказів, вони є правильними і у касаційному поданні не оспорується.

Як убачається з мотивувальної частини вироку, суд, розглянувши та оцінивши зібрані у справі докази, дійшов правильного висновку про доведеність винуватості засудженої у незаконному придбанні та зберіганні наркотичних засобів без мети збуту, вчинених повторно, і правильно кваліфікував її дії за ч. 2 ст. 309 КК України.

Покарання їй призначено відповідно до вимог ст. 65 КК України.

Водночас рішення суду про направлення засудженої на примусове лікування від наркоманії в місцях позбавлення волі на підставі ст. 96 КК України не ґрунтується на законі, оскільки це захворювання не є таким, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб.

Отже, суд не мав підстав для застосування до засудженої ст. 96 КК України. Тому колегія суддів вважає за необхідне виключити це рішення як незаконне з вироку суду щодо Т.

З огляду на викладене, керуючись статтями 394—396 КПК України, колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України ухвалила задовольнити касаційне подання заступника прокурора Луганської області. Вирок Свердловського міського суду Луганської області від 19 вересня 2006 р. щодо Т. змінити — виключити рішення про направлення засудженої на підставі ст. 96 КК України на примусове лікування від наркоманії в місцях позбавлення волі.

У решті вирок щодо Т. залишити без зміни.

^[1] Див. також: Судова практика у кримінальних справах // Кримінальне судочинство. — 2007. — Вип. 3(5). — С. 16—17.